Redacţiunea, Administraţiunea, şi Tipografia: Braşovŭ, piaţa mare Nr. 30.

Scrisorĭ nefrancate nu se primesc. — Manuscripte nu se retrimetŭ.

INSERATE se primesc la Administraţiune în Braşovŭ şi la următorele Birourĭ de anunciurĭ: în Viena: *M. Dukes, Heinrich Schalek, Rudolf Mosse, A. Oppelik's Nachfolger; Anton Oppelik, J. Danneberg*, în Budapesta: *A. V. Goldberger, Eckstein Bernat*: în Bucurescĭ: *Agence Havas*, Succursale de Roumanie; în Hamburg: *Karolyi & Liebmann*.

Preţulŭ inserţiunilorŭ: o seriă garmond pe o colónă 6 cr. şi 30 cr. timbru pentru o publicare. Publicărĭ mai dese după tarifă şi învoială.

Reclame pe pagina a 3-a o seriă 10 cr. séu 30 banĭ.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANULŬ LVII.

„Gazeta" iese în fiă-care di.

Abonamente pentru Austro-Ungaria: Pe un anŭ 12 fl., pe sése lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl.

N-rii de Duminecă 2 fl. pe anŭ.

Pentru România şi străinătate: Pe unŭ anŭ 40 francĭ, pe sése lunĭ 20 fr., pe trei lunĭ 10 fr. N-rii de Duminecă 3 francĭ.

Se prenumără la tóte oficiele poştale din întru şi din afară şi la dd. colectorĭ.

Abonamentulŭ pentru Braşovŭ a administraţiune, piaţa mare, Târgulŭ Inului Nr. 30 etagiulŭ I.: pe unŭ anŭ 10 fl., pe sése lunĭ 5 fl., pe trei lunĭ 2 fl. 50 cr. Cu dusulŭ în casă: Pe unŭ anŭ 12 fl., pe 6 lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl. Unŭ esemplarŭ 5 cr. v. a. séu 15 banĭ. Atâtŭ abonamentele câtŭ şi inserţiunile suntŭ a se plăti înainte.

Nr. 93. Braşovŭ, Joi, 28 Aprilie (10 Mai) 1894.

Procesul Memorandului.

(*Raportŭ specialŭ alŭ „Gaz. Trans."*)

CLUŞIU, 8 Maiu n. 1894.

Şedinţa I, dela 7 Maiu n.

(Urmare).

După ce preşedintele declară tribunalulŭ de constituitŭ şi după-ce provocă pe acusaţĭ şi pe apărătorĭ să-şĭ facă escepţiunile şi observările, luă cuvêntulŭ mai întâi:

Apărătorulŭ **C. Brediceanu**: Suntemŭ siliţĭ a ne pleca înaintea forţei. Protestezŭ însă hotărîtŭ contra ilegalităţii, ca juraţii să şĭ ia informaţiunĭ în scrisŭ séu pe alte căi, prin ce îşĭ primescŭ convingerĭ deosebite. Şi fiindcă se circulă diferite tipărturĭ, rogŭ pe d-lŭ preşedinte să întrebe pe juraţĭ, décă au primitŭ o scriere volantă şi décă şi-au luatŭ din aceea convingerea lorŭ asupra causei de sub pertractare şi mai alesŭ décă în urma celorŭ constatate, juraţii suntŭ ei capabilĭ să aducă unŭ verdictŭ nepreocupatŭ?

Preşedintele: Aparţine datoriei şi funcţiunei mele de a supraveghia, ca în sala de pertractare să nu se împarţă scrierĭ volante şi informaţiunĭ. După cunoscinţa mea, acésta nicĭ nu s'a întêmplatŭ. Nu potŭ însă să facŭ întrebare despre aceea, ce s'a întêmplatŭ afară de sala de pertractare.

C. Brediceanu: Fiind-că tribunalulŭ refusă de a aduce hotărîre în privinţa acésta, insinuezŭ casŭ de nulitate.

A. Frâncu: Rogŭ pe d-lŭ preşedinte să întrebe pe d-niĭ juraţĭ, décă suntŭ dênşii interesaţĭ, preocupaţĭ şi décă au judecată premeditată?

La cestiunea acésta se alătură toţĭ apărătorii.

I. Coroianu: D-le preşedinte, suntemŭ representanţii poporului românŭ; acestŭ poporŭ este interesatŭ în procesulŭ de faţă. Elŭ a venitŭ din tóte unghiurile ţĕrii, ca să pótă duce acasă veste despre noi. Când amŭ întratŭ aicĭ, poporulŭ ne-a întimpinatŭ cu dragoste.

Intrândŭ eu în sala de pertractare, am vĕdutŭ doi domnĭ stândŭ lângă o feréstră; unulŭ dintre aceştia m'a întrebatŭ, că cine a adusŭ poporulŭ aicĭ, la ceea ce 'i s'a rĕspunsŭ, că iubirea de patriă şi interesulŭ pentru causă. Atuncĭ *unulŭ dintre acei domnĭ a disŭ, că „poporulŭ a fostŭ adusŭ cu „piţulă" şi cu „palincă"*. Şi trebue să se scie, *că chiar acelŭ domnŭ figurézā aicĭ ca juratŭ.*

Preşedintele: Aicĭ nu se potŭ face escepţiunĭ, decâtŭ numai din punctŭ de vedere formalŭ. Şi fiindcă cele espuse de acusatŭ nu se ţinŭ de obiectulŭ pertractării, cestiunea nu se mai póte discuta.

Dr. **V. Lucaciu**: Suntemŭ într'o posiţiă falsă, absurdă, căcĭ tălmaciulŭ nu e capabilŭ să ne reproducă cuvintele.

Preşedintele: Capabilitatea tălmaciului nu póte fi obiectŭ de discusiune şi cestiunea cu tălmaciulŭ este resolvată. Décă acusaţii află, că vorbirea cuiva dintre ei nu se traduce corectŭ, atuncĭ să-şĭ facă observările

Dr. **A. Isacŭ**: Eu, ca fostŭ tălmaciu, credŭ a fi competentŭ în cestiune. Intrebŭ, că *pricepŭ juraţii aceea ce vorbimŭ noi aicĭ?* Intrebŭ, carĭ înţelegŭ dintre ei limba română? In decursulŭ pertractării s'a dovedit în de ajunsŭ, că tălmaciulŭ nu este capabilŭ a corĕspunde datoriei sale. Cerŭ, *să se constate în protocolŭ, că tălmaciulŭ celŭ puţinŭ de 12-orĭ n'a înţelesŭ espunerile nóstre fidelŭ* şi nu este capabilŭ a le preda acestea conformŭ adevĕrului. Şi apoi, d-le preşedinte, potŭ să v'o spunŭ cu hotărîre, că noi toţĭ, câţĭ suntemŭ aicĭ, nu putemŭ să observămŭ greşelile tălmaciului şi să le coregemŭ într'una. Din în-se-şĭ enunciaţiunile preşedintelui este dovedit, că tălmaciulŭ nu-i capabilŭ a corĕspunde datoriei sale. Cerŭ, ca acésta să se constate în protocolŭ.

Preşedintele: refusă cererea şi declară, că *nu permite a se mai discuta asupra acestui obiectŭ.*

Dr. **V. Branisce**: vré să vorbéscă, dér *preşedintele îlŭ opresce*, căcĭ, dise elŭ, **nu póte primi, decâtŭ apărare în limba maghiară**. Branisce dice, că nefiindŭ advocatŭ, are dreptŭ de a apĕra în limba română.

Preşedintele: **Décă nu vorbescĭ unguresce, îţĭ detragŭ cuvêntulŭ.**

Branisce: insinuă casŭ de nulitate pentru acésta.

Dr. **A. Mureşianu**: Constatŭ, că procedura de pressă concede, ca apĕrătorulŭ să fiă şi unŭ neadvocatŭ şi prin urmare are dreptŭ a se folosi de limba română.

Preşedintele: Tribunalulŭ a hotărîtŭ odată, că apĕrătorulŭ numai unguresce póte vorbi

Dr. **A. Mureşianu**: *Acésta este* **o violenţă ne mai auditŭ, este cea mai mare bruscare şi încălcare a dreptului nostru de limbă**, care e garantatŭ în articolulŭ de lege 44 din 1868 Vĕ întrebŭ acum, d-le preşedinte, décă este posibilŭ, ca unŭ tribunalŭ să rĕstórne şi să nesocotéscă o lege sancţionată? Dreptulŭ de limbă este nu numai alŭ acusaţilorŭ, ci şi alŭ apĕrătorilorŭ, carĭ stau aicĭ, ca persóne libere. Orĭ dóră dreptulŭ acesta e valabilŭ numai pentru unii, ér pentru alţii nu? Şi décă nu e valabilŭ, atuncĭ asupra nóstră se esercită cea mai temerară violenţă, cea mai mare presiune şi bruscheţă, şi cu hotărîre trebue să v'o declarŭ, d-le preşedinte, că atuncĭ *noi nu mai suntemŭ cetăţenĭ cu voinţă liberă* şi că astădĭ, când stămŭ pe aceste băncĭ, ca să ne apĕrămŭ drepturile şi onórea nóstră naţională, **noi suntemŭ violentaţĭ şi nedreptăţiţĭ chiar de către d vóstre, carĭ sunteţĭ puşĭ să apĕraţĭ legea, să garantaţĭ libertatea nóstră şi să faceţĭ dreptate.** Pressa maghiară se laudă dilnicŭ, că noi suntemŭ liberĭ a ne vorbi limba şi a ne esercita dreptulŭ de limbă, şi étă, că acum vine chiar unŭ tribunalŭ să o desminţe. Nu, d-le preşedinte, acésta nu este nicĭ dreptate, nicĭ libertate, şi încă-odată protestezŭ cu cea mai mare hotărîre în contra acestei violentărĭ a dreptului nostru de a ne esercita limba nóstră română.

Dr. **Triponŭ**: cere, ca întréga instrucţiă să se facă în limba acusaţilorŭ şi apĕrarea să se facă în limba acelora.

Preşedintele: dice, că nu e numai părerea, ci şi hotărîrea tribunalului, ca apĕrătorii să vorbéscă în limba maghiară.

Dr. **Lucaciu**: Decisulŭ tribunalului nu mĕ póte lipsi de libertate.

Dr. **Triponŭ**: declară, că **nu renunţă la dreptulŭ de a fi apĕratŭ de apĕrătorulŭ sĕu în limba română.**

Şedinţa se suspinde şi tribunalulŭ se retrage pentru a aduce decisiune asupra celorŭ 3 întrebărĭ puse de Dr. A. Frâncu. După o consultare de o óră, tribunalulŭ reintră la órele 1.10 p. m. şi notarulŭ cetesce decisiunea lui, după care: *tribunalulŭ nu admite cele 3 întrebărĭ ale apĕrătorului Frâncu*, că adecă suntŭ juraţii interesaţĭ, preocupaţĭ şi că au judecată premeditată. Mai departe faţă cu persónele juraţilorŭ, atâtŭ acusatorulŭ, câtŭ şi acusaţii nu se potŭ folosi decâtŭ de dreptulŭ de recusare. Avêndu-se însă în vedere, că acusaţii au renunţatŭ dela dreptulŭ de recusare, cererea din cestiune se declară de respinsă.

Trecêndu-se peste aceste întrebărĭ de mare însemnătate în decursulŭ procesului, carĭ au fostŭ susţinute din partea apĕrătorilorŭ şi a acusaţilorŭ cu multă demnitate şi energiă, preşedintele dă juraţilorŭ jurămêntulŭ şi cu acésta la órele douĕ şedinţa primă se închide.

Şedinţa II, dela 8 Maiu n.

Preşedintele deschide şedinţa la 8 şi jum. Sala îndesuită de publicŭ. Galeriile ocupate de dame. Dintre Românĭ puţinĭ au pututŭ pătrunde, necăpĕtândŭ bilete. Indată la începutŭ:

Dr. **A. Frâncu** voiesce să vorbéscă.

Preşedintele: nu-i permite, ci dispune, ca mai întâiu notarulŭ să cetéscă din procedura penală paragrafii referitorĭ la susţinerea ordinei şi a procederei în decursulŭ pertractărei.

Se cetescŭ vre-o 8 paragrafĭ. Interpretulŭ Lehmann traduce fórte rĕu şi stricatŭ acei §§-fĭ în românesce.

Preşedintele: spune apoi totŭ prin interpretŭ, că d-lŭ *N. Romanŭ* este declaratŭ liberŭ, se póte apĕra liberŭ şi póte confera cu apĕrătorulŭ sĕu.

Dr. *Frâncu* şi alţĭ apĕrătorĭ vréu să vorbéscă contra traducerii slabe, făcute de interpretŭ. Preşedintele însă nu permite. Interpretele spune românesce cuvintele preşedintelui, se 'nţelege într'o limbă românéscă stricată.

Dr. **Lucaciu**: D-le preşedinte, acésta nu este limbă românéscă....

Preşedintele: *nu permite observărĭ*, ci „constată", „că s'a tălmăcitŭ corectŭ."

Dr. **Frâncu**: cere să se ia la protocolŭ escepţionarea traducerei.

Preşedintele: dispune acésta, dér declară, că tribunalulŭ e convinsŭ, că traducerea s'a făcutŭ corectŭ.

Dr. **Frâncu** insinuă casŭ de nulitate, pentru-că preşedintele a făcutŭ declaraţiunea de mai susŭ *în numele tribunalului*, cu tóte că tribunalulŭ nu s'a retrasŭ, ca să se sfătuéscă şi să decidă acésta. Toţĭ apĕrătorii şi acusaţii se alătură la d-lŭ Frâncu.

Preşedintele: trece la luarea naţionalului cetindŭ numele d-lui Dr. *I. Raţiu.*

Dr. **I. Raţiu**: se ridică.

Preşedintele: întrébă prin interpretŭ: *„unde te-ai născutŭ?"*

Dr. **I. Raţiu**: vorbesce românesce, cerêndŭ *să se facă interogatorulŭ în limba română*, pentru-că translatorulŭ nu este în stare să traducă corectŭ.

Preşedintele: rĕspunde, că pertractarea numai în limba maghiară oficiósă se póte face.

Dr. **I. Raţiu**: face de nou escepţiune şi rógă tribunalulŭ, ca să hotărăscă a face interogatorulŭ în limba românéscă.

Preşedintele: declară de nou, că nu se póte şi pune de repeţite-orĭ întrebarea: *„unde te-ai născutu?"* dicêndŭ, că *nu permite să vorbéscă altceva, decâtŭ să rĕspundă la întrebarea pusă.*

Dr. **I. Raţiu**: D-le preşedinte, am o singură observare: este-mĭ permisŭ a mĕ provoca aicĭ la lege? Avemŭ lege sancţionată de Maiestatea Sa şi pretindŭ ca acésta să fiă observată. Este-mĭ aicĭ permisŭ a mĕ provoca la ea?

Preşedintele: permite.

Dr. **I. Raţiu**: cetesce românesce § 8, art. 44 alŭ legei de naţionalităţĭ din 1868, în care se asigură acusaţilorŭ folosirea limbei lorŭ materne, şi cere observarea acestei legĭ.

Tribunalulŭ se retrage să hotărască.

Redeschidêndu-se şedinţa, notarulŭ cetesce hotărîrea tribunalului, prin care *respinge cererea* şi numai într'atâta permite folosirea limbei românescĭ, ca aceea să se facă prin mijlocirea interpretelui.

Preşedintele: întrébă de nou: „unde te-ai născutŭ?"

Dr. **I. Raţiu**: arată incorectitatea hotărîrei şi protestéză contra ei.

Preşedintele: În contra hotărîrei poţĭ folosi remediu de dreptŭ, déră critica nu o poţĭ.

Dr. **I. Raţiu**: Nu motivezŭ propunerea mea, ci mĕ provocŭ numai la motivarea hotărîrei D-vóstre, care nu e esactă.

Preşedintele: provócă pe Dr. I. Raţiu, ca să rĕspundă la întrebările, ce-i pune, altŭ-ceva nu-i permite să vorbéscă.

Dr. **Frâncu**: folosindu-se de dreptulŭ sĕu, recurge contra hotărîrei. Toţĭ acusaţii se alătură.

Frâncu cere érăşĭ cuvêntŭ. *Preşedintele* îi denégă cuvêntulŭ, basatŭ, cum susţine elŭ, pe §. 66 din pro-

cedura penală de pressă. Dr. Frâncu cere sĕ se ia la protocolŭ, că i-s'a denegatŭ cuvêntulŭ.

Dr. **Faynor**: se adreséză cu o rugare cătră tribunalŭ.

Preşedintele: nu-i dă cuvêntulŭ, decâtŭ la obiectŭ.

Dr. **Faynor**: spune, că cestiunea este atâtŭ de actuală, încâtŭ nu o póte amâna, spune, că atuncĭ, când hotărîrea tribunalului s'a cetitŭ, juraţii nu au fostŭ toţĭ de faţă, 5 au lipsitŭ din sală şi au petrecutŭ prin ambite (aprobărĭ în publicŭ.)

Juraţii murmură şi unulŭ ḑice, că nicĭ nu trebuia sĕ fiă de faţă.

Faynor: cere sĕ se constate acésta.

Preşedintele: admite constatarea, déră anunţă ca hotărîre, că deşi la redeschiderea pertractărei au lipsitŭ, totuşĭ atuncĭ, când s'a cetitŭ hotărîrea, au fostŭ toţĭ de faţă.

Faynor: continuă spunêndŭ, că juratulŭ br. Feilitsch Artur a comunicatŭ cu unŭ domnŭ, Sándor, secretarŭ la Kulturegylet, a subscrisŭ o cólă presentată de acela şi a comunicatŭ cu procurorulŭ şi cu ḑiariştĭ. Cere, ca acésta sĕ se constateze. A 3-a óră, ḑice d-lŭ Faynor, cetescŭ comodŭ ḑiare în decursulŭ pertractărei.

Juratulŭ Pisztory se ridică şi polemiséză cu apĕrătorulŭ.

Dr. **Miloş Stefanovicĭ**: aduce la cunoscinţă, că aséră *doi dintre acusaţĭ, D-nii Cristea şi Duma, au fostŭ insultaţĭ pe stradă* şi rógă pe preşedinte sĕ se îngrijéscă de apĕrarea libertăţii personale a acusaţilorŭ şi a apĕrătorilorŭ.

Preşedintele: respinge acéstă cerere sub pretestŭ, că nu se ţine de dênsulŭ, ci de poliţiă.

Dr. **A. Frâncu**: a făcutŭ după aceea nisce descoperirĭ, carĭ au pusŭ în agitaţiă întregŭ publiculŭ. Mai întâiu cere sĕ se constateze, că unŭ juratŭ a polemisatŭ ca apĕrătorii şi a susţinutŭ, că nu-i datorŭ sĕ rĕmână în sală. Espune apoi, cum paragrafulŭ 66 din procedura penală a fostŭ atăcatŭ prin aceea, că **doi dintre juraţĭ** Gajzago Máno şi Bogdan Péter **au împrăştiatŭ apelurĭ tipărite şi subscrise de ei, în carĭ Dr. Raţiu este acusatŭ de trădătorŭ şi conspiratorŭ în contra integrităţii ţerei** şi în carĭ ocură frase ca şi cea următóre: *„Raţiu, care şi-a ridicatŭ mânile sacrilege în contra patriei, nu póte scăpa de rĕsbunarea faptei sale“*. Suntŭ aşa-déră între juraţĭ ómenĭ, carĭ au venitŭ aicĭ cu judecata fixată şi şi-au pututŭ permite consciinţei de a primi ĕ fiă judecătorĭ într'o causă, asupra ăreia şi-au avutŭ judecata gata. Damenii aceştia s'au făcutŭ denunţianţĭ ai clientului meu şi au declaratŭ de'a înainte, că ei suntŭ datorĭ aţă cu ei înşi-şĭ şi faţă cu patriotismulŭ lorŭ sĕ facă, ca Dr. Raţiu ĕ fiă pedepsitŭ.

Preşedintele: cam încurcatŭ de acéstă descoperire, vré sĕ o respingă ub pretextŭ, că nu ar sta în legătură cu obiectulŭ procesului şi că apĕrătorulŭ nu ar putĕ dovedi aserţiunile sale.

Apĕrătorulŭ: constată însĕ, că atâtŭ obiectulŭ procesului, câtŭ şi ălŭ informaţiunilorŭ acestora, este Memorandulŭ, prin urmare stau în cea mai strînsă legătură. Presintă unŭ esemplarŭ din acelŭ apelŭ şi cere sĕ se constateze, că între juraţĭ suntŭ doi individĭ, carĭ au păritŭ ca denuncianţĭ şi acusatorĭ în contra clientului sĕu, şi cere ca juriulŭ sĕ hotărască în causa acésta. Tribunalulŭ se retrage la 10 óre.

Redeschiḑêndu-se pertractarea a $10^1/_2$, preşedintele dispune cetirea hotărîrei luate, prin care **respinge cererea D-lui Dr. Frâncu** sub pretextŭ, că apelulŭ din cestiune este datatŭ dela 8 Iulie 1892, prin urmare înainte de publicarea Memorandului, şi fiindcă la începutulŭ pertractărei apĕrătorii n'au respinsŭ, deşi ar fi pututŭ respinge, pe cei 2 juraţĭ.

Dr. **Frâncu**: constată, că la începutulŭ pertractărei au fostŭ respinşĭ toţĭ juraţii, de aceea nefiindŭ hotărîrea corectŭ motivată, insinuă casŭ de nulitate.

(Va urma).

Dela Procesulŭ Memorandului.

Cluşiu, 8 Mai n 1894.

(Coresp. part. a „Gaz. Trans.“)

Mângăierea avută la pertractarea din ḑiua primă, s'a totŭ potenţatŭ. După unŭ scurtŭ prânḑŭ, comitetulŭ s'a creḑutŭ datorŭ a face o visită de întêlnire acelei mulţimĭ, care se adunase pentru a-şĭ manifesta sentimentulŭ de solidaritate în lupta lorŭ.

Mulţimea era adunată în grădina Banfi, unde aştepta sosirea comitetului. Erau adunaţĭ, după cele mai minimale socoţĭ, celŭ puţinŭ 10 mii persóne.

Când apărŭ figura veneratului preşedinte, care era însoţitŭ de toţĭ membrii comitetului, a rĕsunatŭ unŭ strigătŭ de *„sĕ trăéscă“*, cum n'a mai rĕsunatŭ póte în Cluşiu. Strigătulŭ acesta a rĕsunatŭ preste Cluşiulŭ întregŭ, şi a adusŭ aminte cetăţenilorŭ acestui archi-şovinistŭ oraşŭ, câtŭ de puternicŭ va rĕsuna glasulŭ poporului românŭ întregŭ, când lipsa va cere.

La întrarea în grădină, membrii Comitetului au fostŭ întêmpinaţĭ cu o scurtă cuvêntare, şi apoi au începutŭ calea lorŭ triumfală prin mijloculŭ poporului înşiratŭ de două părţĭ. Este nedescriptibilă calea acésta. Sĕ fi fostŭ cineva de piétră era cu neputinţă sĕ nu-lŭ trécă fiorĭ de emoţiune la vederea entusiasmului, de care era însufleţitŭ poporulŭ adunatŭ.

După terminarea prânḑului, numai decâtŭ tótă mulţimea s'a adunatŭ în giurulŭ membrilorŭ din comitetŭ. Pe o masă improvisată se urcă atuncĭ d-lŭ *Raţiu*, pentru a propovĕdui poporului cuvinte de iubire neclintită de neamŭ şi de ţĕră.

După d-lŭ Raţŭ vorbi d-lŭ *Diamandi Manole*, mulţămindŭ comitetului pentru nobilulŭ esemplu, ce-lŭ dă luptătorilorŭ pentru causa naţională.

Se urcă apoi, între aplause nesfîrşite, ţĕranulŭ cunoscutŭ, bĕtrânulŭ *Moşŭ-Herlea* din Vinerea, pentru a întreţiné pe cei adunaţĭ cu o prea frumósă vorbire, plină de cele mai curate şi nepătate sentimente naţionale.

Apoi părintele *Lucaciu* prin cuvinte însufleţitóre, cum numai elŭ scie rosti, a răpitŭ miile de inimĭ la unŭ entusiasmŭ, care părea a nu se mai putĕ înfrêna.

Atuncĭ s'a produsŭ unŭ incidentŭ neplăcutŭ. Vre-unŭ funcţionarŭ deochiatŭ, a creḑutŭ, că-şĭ va câştiga merite neperitóre, décă va provoca poporulŭ, care păstra cea mai desĕvêrşită ordine. Se ivescŭ adecă **vre-o 8 poliţiştĭ cu baionetele scóse şi vre-o 6 călărĭ**, şi năvălirĕ între poporŭ provocându-iŭ sĕ se împrăştiă. E uşorŭ de priceputŭ, ce arŭ fi pututŭ face 14 persóne faţă de atâtea mii. S'a evitatŭ însĕ, prin întrevenirea părintelui Lucaciu, unŭ mare rĕu şi poliţia a trebuitŭ sĕ se depărteze ruşinată, ér poporulŭ, plinŭ de mândriă, a pornitŭ spre cuartirele sale.

Manifestaţia din grădina Banfi a fostŭ atâtŭ de grandiósă, încâtŭ a storsŭ admiraţiunea tuturorŭ strĕinilorŭ veniţĭ la procesŭ, până chiar şi a contrarilorŭ noştri.

Şirulŭ manifestaţiilorŭ a avutŭ continuarea sa demnă séra la locuinţa D-lui Raţŭ. O lume, din ce are poporulŭ nostru mai alesŭ, se îndreptă la presidentulŭ partidului nostru, spre a-i arĕta stima şi alipirea sa.

S'au presentatŭ următórele delegaţiunĭ: Clerulŭ românŭ, Comitetulŭ centralŭ, advocaţii, presa română în frunte cu d-lŭ Dr. *Aurelŭ Mureşianu*, meseriaşii românĭ, damele române, tinerimea română din Transilvania şi Ungaria, tinerimea română din Bucovina, România şi ţĕranĭ românĭ.

In numele preoţimei a vorbitŭ *Romulŭ Alimpiu Barboloviciu*, Vicariulŭ Silvaniei. A mai vorbitŭ apoi *Dr. Aurel Mureşianu* în numele presei, D-lŭ *Bas. Podóbă* în numele meseriaşilorŭ, D-lŭ *George Popŭ de Băsescĭ* în numele comitetului centralŭ; D-na *Petrescu* în numele damelorŭ române, D-lŭ *Aurelŭ Isacŭ* în numele advocaţilorŭ ş. a.

Sfîrşindŭ, însemnămŭ evenimentulŭ ḑilei: poporulŭ adunatŭ în grădina Banfi, a alesŭ pe Moşŭ *Herlea* din Vinerea, pe Teodorŭ *Onişorŭ* din Blaşiŭ şi pe Gavrilŭ *Trifu* din Chiuzbaia, ca delegaţĭ la monarchulŭ pentru a espune plângerile poporului contra persecuţiunilorŭ, ce ni-s'au făcutŭ în timpulŭ din urmă.

•

Timpulŭ materialŭ lipsindu-mĭ, ierĭ nu am pututŭ sĕ vĕ înregistrezŭ unele lucrurĭ petrecute aicĭ afară de sala de pertractare.

Lunĭ diminéţa, când a întratŭ comitetulŭ şi cu apĕrătorii pe pórta Redutei, în urma lorŭ veniau şi o mulţime de dame române, carĭ purtau la pieptŭ cocarde naţionale şi o mică pantlică cu inscripţia: *„Totulŭ pentru naţiune“*, carĭ se vêndŭ aicĭ publicului românŭ pentru *„Monumentu lui Iancu“*.

Insemnele aceste românescĭ au scosŭ ochii kulturegyletiştilorŭ ungurĭ tinerĭ şi bĕtrânĭ, aşa că în ura lorŭ fanatică *şi-au permisŭ de-a insulta pe damele române în modŭ revoltătorŭ*, dândŭ c'o dovadă mai multŭ, de ce sentimente suntŭ stăpânitĭ aceia, carĭ au declaratŭ rĕsboiu înfamŭ la totŭ ce este românescŭ în acéstă ţĕră.

Era apoi de totŭ interesantŭ sĕ veḑĭ, cum membri; „kárpát-egylet“-ului îşĭ dedeau ifosŭ şi făceau pe aşa numita „poliţiă de onóre“ pentru „a susţiné ordinea“. Păşirea lorŭ era nu numai ridicolă, dér şi provocătóre şi revoltătóre în acelaşĭ timpŭ. De unde şi până unde şi-au luatŭ aceştĭ domnĭ dreptulŭ de-a se constitui în pretinsa gardă pentru susţinerea ordinei? De unde şi până unde acestĭ cavalerĭ au usurpatŭ „dreptulŭ“ de a isbi şi de-a huidui pe bieţii noştri ţĕranĭ atâtŭ de pacĭnicĭ şi de liniştiţĭ?

Totŭ Lunĭ séra, domnii preoţĭ *Urdea, Andr. Damşa, Jovianŭ Mureşianu* şi comerciantulŭ *Neagoe*, plimbându-se pe la 8 óre pe stradă, au fostŭ urmăriţĭ de-o cétă de turburătorĭ ungurĭ, carĭ fără de nicĭ o rușine *au svĕrlitŭ asupra lorŭ cu ouĕ clocite*, murdărindu-le vestmintele aşa, încâtŭ aḑĭ abia le-au pututŭ îmbrăca.

Aḑĭ, când comitetulŭ mergea spre sala de pertractare, nisce derbedei au începutŭ sĕ sisĕe în urma lui şi *sĕ-lŭ insulte in modŭ infamŭ*.

Totŭ aḑĭ diminéţa *mai multĭ Moţĭ au fostŭ atacaţĭ de poliţiştĭ călărĭ*, dândŭ năvală fără cruţare, asupra lorŭ.

Ast-felŭ de insulte şi atacurĭ s'au întêmplatŭ în diferite rêndurĭ şi în multe părţĭ ale oraşului. Cu multă mândriă şi satisfacţiă însĕ vĕ potŭ spune că ţĕranii noştri şi-au păstratŭ şi-şĭ păstrĕză bunulŭ cumpĕtŭ în mânia tuturorŭ provocaţiunilorŭ, ce li-se facŭ.

Aḑĭ diminéţa s'au lăţitŭ ca fulgerulŭ vestea, că *s'a datŭ ordinŭ puterii înarmate de-a scóte din oraşŭ pe ţĕranĭ, de a-i trimite acasă, ér celorŭ ce vorŭ sosi la Cluşiu de-aicĭ înainte sĕ le interḑică intrarea în oraşŭ.*

Dreptŭ prognosticŭ alŭ acestei mĕsurĭ volnice şi ilegale potŭ sĕ vĕ amintescŭ ceea ce s'a întêmplatŭ aḑĭ la órele 11 a. m.: In piéţă se afla o cétă de ţĕranĭ românĭ. Observêndu-i unŭ grupŭ de poliţiştĭ călărĭ, *fără de-a-i mai provoca sĕ se depărtaze*, **au năvălitŭ cu caii asupra lorŭ şi era pe-aicĭ sĕ-i sdrobéscă.**

C'unŭ cuvêntŭ, în Cluşiu s'a proclamatŭ o adevĕrată stare de asediu. Acésta amŭ simţit'o mai alesŭ aḑĭ diminéţa, când am întratŭ în sala de pertractare, ale cărei întrărĭ *suntŭ păḑite îndoitŭ.*

Raportorŭ.

Telegramă
cătră ministrulŭ de interne.

In urma deselorŭ provocaţiunĭ, insulte şi atacurĭ de pe strade, s'a trimisŭ ministrului de interne următórea telegramă:

Ministrului de interne
în
Budapesta.

Siguranţa vieţii nóstre este în continu periclitată prin atacurĭ de stradă. Asĕră 2 dintre acusaţĭ, Cristea şi Duma, *au suferitŭ josnice atacurĭ. Astăḑi la 1 oră, eşindŭ dela pertractare şi mergêndŭ liniştiţĭ spre casă, amŭ fostŭ espuşĭ unorŭ brutalĭ ameninţărĭ, strigăte, calumniărĭ şi împingerĭ vătămătór. Căpitanulŭ de poliţiă, Magyari, s'a purtatŭ necuviinciosŭ faţă de noi pe stradă, identificându-se cu cei ce ne atacau. Poporulŭ pacĭnicŭ românescŭ, consângenii şi amicii noştri suntŭ atacaţi şi bătuţĭ de poliţiă şi de individĭ, proveḑuţĭ cu insigniile „Kárpát-egylet“, aşa încâtŭ vătămaţĭ adêncŭ — suntŭ provocaţĭ.*

Atragemŭ atenţiunea d-lui Ministru de interne asupra acestorŭ stărĭ primeḑióse şi-lŭ rugămŭ, ca sĕ facă dispositiile necesare pentru a ne apĕra.

In numele tuturorŭ acusaţilorŭ:

Dr. Vasilie Lucaciu m. p.
Septimiu Albini m. p.

Unŭ meetingŭ
alŭ Românilorŭ uniţĭ.

Unŭ comitetŭ constătătorŭ din 12 bărbaţĭ fruntaşĭ, preoţĭ şi mirenĭ, a luatŭ iniţiativa pentru arangiarea unui *imposantŭ meetingŭ de preoţi şi mirenĭ românĭ uniţĭ* **din întrégă provincia metropolitană de Alba-Iulia** cu scopulŭ de a se consulta: 1) cu privire la *proiectulŭ de căsĕtoriă civilă obligătóre*, şi 2) cu privire la *proiectulŭ introducerei matriculelorŭ de statŭ.*

Meetingulŭ are sĕ se ţină ḑiua de *21 Maiu n. c.*, în oraşulŭ *Alba-Iulia*. Comitetulŭ de iniţiativă este compusŭ din următorii bărbaţĭ fruntaşĭ din archidiecesa Blaşiului:

Alesandru Bohăţelŭ, căpitanŭ supr. în pensiune; *Dr. Ioanŭ Raţiu*, canonicŭ metropolitanŭ; *Davidŭ Baronŭ Ursŭ de Margine*, colonelŭ în pens.; *Iosifŭ Sterca-Şuluţiu de Cărpenişŭ*, jude pens.; *Alesandru M. Micu*, canonicŭ metrop.; *Vasiliu Moldovanŭ*, preşedinte alŭ scaunului orf. în pens.; *Dr. Iacobŭ Brĕnduşianŭ*, advocatŭ; *Mateiu Nicola*, advocatŭ; *Simeonŭ P. Mateiu*, canonicŭ metrop.; *George Filipŭ*, advocatŭ; *Dr. Alesandru Grama*, canonicŭ metrop.; *Simeonŭ Micu*, protopopŭ.

Acestŭ comitetŭ a şi adresatŭ unŭ căldurosŭ apelŭ cătră *întregŭ clerulŭ şi poporulŭ românŭ unitŭ din cele patru diecese ale provinciei metropolitane de Alba-Iulia*, rugându-lŭ, ca pe ḑiua de Lunĭ, 21 Maiu n. c., sĕ se înfăţişeze în numĕrŭ câtŭ mai însemnatŭ la marea adunare din Alba-Iulia.

Pressa ungurĕscă
şi procesulŭ Memorandului.

Ḑiarele maghiare, fără deosebire, atacă totŭ mai vehementŭ şi se întecŭ în a scrie articolĭ şi a publica corespondenţe, care de care mai murdare şi rĕutăcióse, despre antecedinţele şi decursulŭ procesului pentru Memorandŭ. Vomŭ reproduce şi noi unele din acestea, pentru ca sĕ cunóscă şi cetitorii noştri duşmănia şi insultele, cu carĭ suntemŭ întîmpinaţĭ din partea conlocuitorilorŭ noştri maghiarĭ.

„Hazánk“ din 5 l. c publică următórele mişelii:

Când în Sibiiu au fostŭ ospĕtaţĭ Românii din provinciă, pe banii Ligei, Moţii

a întrebată de corifei, cui au ei să mulțămească tóte aceste? Corifeii le-a rěspunsŭ, la D-rului Ioanŭ Rațiu, principelui nou alŭ Valahilorŭ, pe care îlŭ vorŭ încorona în ziua următóre. Apoi au făcutŭ pe poporŭ a crédă, că pe Rațiu de aceea nu l'au putŭ încorona, de-órece nu li-au concesŭ Maghiarii, ba i-au făcutŭ și procesŭ tribunului, pentru-că elŭ a voitŭ să fiă tată unŭ alŭ poporului valachŭ.

E lățită faima între Valachi, că pe Rațiu voiescŭ să-lŭ spêndure pe piéța din Clușiu. Corifeii facŭ pe țěrănimea valahă a crédă, că pe cei 25 membrii ai deputațiunei Memorandului, carĭ constitue ministerulŭ principelui Dr. I. Rațiu, după pertractare îi vorŭ închide în temnițele subterane ale unei biserici catolice.

Moții din Munți suntŭ de totŭ fanatisați. Au apărutŭ în orașŭ cu bâte marĭ și cu buzdugane cu cue, și fiă-care are asemenea în curele cuțite marĭ și iatagane. Poliția din Clușiu ḑiua-nóptea e tréză.

Prin birturĭ, mai alesŭ prin crâșme, Moții îmbětațĭ de vinarsŭ și bere, urlă note valahe. Cei mai pricepuțĭ nu se prea arată, ci numai din ferestri amuță plebea prin fâlfăirea batistelorŭ albe și alte semne plăcute de simpatiă.

„Magyar Hirlap“ bîrfesce următórele:

Suntemŭ convinșĭ, că orĭ cum va fi sentința, Valachii vorŭ folosi-o contra Maghiarilorŭ. Décă va fi achitătóre, atuncĭ se vorŭ provoca la infestarea fără causă a guvernului maghiarŭ și puterea dreptului; décă va fi grea, atuncĭ vorŭ sta înainte cu tirănia maghiară și presiunea judecătoriei.

Póte că bunii domnĭ vorŭ voi să fiă pedepsițĭ câtŭ de greu, ca să se póte reîntórce acasă cu cununĭ mai marĭ și marcante de martirĭ.

Sĕrmanulŭ poporŭ valachŭ, blândŭ, cum e elŭ, a împlinitŭ cu paciință rolulŭ de demonstrare. Popŭ George, Lucaciu Vasile, Coroianu, Rațŭ etc. și partisanii lorŭ, urmațĭ de miile poporului lorŭ, îșĭ vorŭ spěra cu grobianitățĭ causa, vorŭ provoca judecătoria și publiculŭ, și vorŭ provoca și demonstrații.

Acusații suntŭ Valachĭ fanaticĭ, carĭ i-au dusŭ plângerile lorŭ la împĕratulŭ austriacŭ, ca să vadă, că Maghiarii, barbarii, călcătorii de drepturĭ și nemiloșii, voiescu să-i sugrume, voiescŭ să-i stingă de pe suprafața pământului, să i nimicéscă așa, că nicĭ urmă să nu le rămână.

Scopulŭ Valachilorŭ este, ca să amâne pertractările până în 15 Maiu, ca publicarea sentinței să se întêmple chiar în ḑiua aniversării adunărei marĭ poporale valache din Blașiu.

„Erdély Hirado“ din Clușiu, debutéză cu următórele intamii:

Noi nu amŭ causatŭ starea de asediu, nu ne tememŭ de ea și nicĭ nu ni-e neplăcută. Pe noi nu ne depriméză zurăitulŭ sabiilorŭ husarilorŭ, carĭ suntŭ ficiorĭ ungurĭ din comitatulŭ Murĕșŭ-Turda.

Să bage bine de sémă aceia, a cărorŭ consciință nu e curată. Să bage de sémă aceia, carĭ au aruncatŭ scînteile, ca flacările să nu consume casa de-asupra lorŭ.

Se ḑice, că Valachi beți au spusŭ nóptea, că capătă 30 cr. la ḑi, dreptŭ plată pentru demonstrare. Suntŭ frumoșĭ bani 30 cr., însă detragŭ fórte multŭ din demnitatea demonstrării.

Bunulŭ poporŭ nu scie, ce e demonstrația. Insă o sciu aceia, carĭ îi conducŭ. Vedețĭ aceia au umblatŭ la noi în școlă, au învățatŭ dela noi a demonstra.

Vă spunŭ însă aceste, bunule poporŭ românŭ, ca nu cumva să crédă conducătorii tĕi, că noi luămŭ în seriosŭ fanfaronade de aceste.

Din Camera magnaților.

Ședința din 7 Mai

In Camera magnaților, precum scimŭ, s'a începutŭ desbaterea asupra proiectelorŭ de reformă bisericéscă ale guvernului.

Ședința primă din 7 l. c. a deschis'o președintele *Szlávy* la 11 óre a. m. Sala avea priveliștea unei camere de magnațĭ complete, ceea ce, după cum spunŭ foile din Pesta, nu s'a mai pomenitŭ până acum. Intre cei de față erau câte-va ḑecĭ de prelațĭ de tóte riturile, 8 episcopĭ orientalĭ, sub conducerea metropoliților *Mironŭ Romanulŭ* și *Brankovicĭ*, episcopii croațĭ *Posilovicĭ* și *Drohobețky*, apoi conțĭ, baronĭ și alțĭ membrii ai camerei; au mai fostŭ presențĭ și banulŭ Croației, guvernorulŭ din Fiume și 3 delegațĭ ai camerei croate. Numĕrulŭ membrilorŭ presențĭ era multŭ mai mare, decâtŭ alŭ locurilorŭ de ședutŭ, astfelŭ, că între alții, episcopului *Dimitrievicĭ* a trebuitŭ să i-se facă locŭ lângă ministrulŭ *Iosipovicĭ*.

Pertractările s'au începutŭ cu cetirea raportului comisiunei, după care referentulŭ *Czorda* motivà si din a sa parte punctulŭ de vedere alŭ aceluia. Arătà lipsa regulării dreptului matrimonialŭ și direcțiunea reformei proiectate. Vorbitorulŭ ḑise, că nu póte fi témă, că simțĕmintele religióse să sufere prin aceste reforme și-și esprimà speranța, că clerulŭ patrioticŭ, décă odată proiectulŭ va fi lege, *nu se va alia cu inimicii patriei contra unui postulatŭ liberalŭ alŭ ideii de statŭ maghiarŭ.*

In tăcerea cea mai mare se ridicà apoi primatele *Vaszary*. După unele observărĭ polemice făcute la cele ḑise de antevorbitorulŭ, aminti de memorandulŭ episcopatului și discutà asupra incompatibilității reformei cu dogma catolică. Produsĕ sensație cuvintele primatului, când ḑise, că catolicii nu vorŭ suferi nicĭ când *să li-se impună dreptulŭ matrimonialŭ protestantŭ.* Combătŭ apoi proiectulŭ din punctŭ de vedere politicŭ și socialŭ și încheià provocêndu-se la jurămêntulŭ sĕu depusŭ papei, căruia i-ar fi infidelŭ, décă nu s'ar pronunța contra proiectului, precum și la jurămêntulŭ făcutŭ regelui, căruia nu *i-ar fi necredinciosŭ,* décă ar vota contra proiectului.

La finea vorbirei, primatele a fostŭ obiectulŭ unorŭ marĭ ovațiunĭ din partea contrarilorŭ proiectului, dintre carĭ cei mai mulțĭ părăsiră cu sgomotŭ sala.

Vorbi acum pentru proiectŭ *Solomonŭ Gájzágó.* Ca catolicŭ liberalŭ, elŭ pledà pentru acéstă reformă, despre care ḑise, că în realitate nu va aduce nicĭ-odată în conflictŭ pe credincioșĭ cu învĕțăturile credinței lorŭ și care e unŭ „necesarŭ de statŭ și naționalŭ“. Vorbi apoi în tonŭ aspru despre mișcările pornite în contra căsĕtoriei civile din partea inimicilorŭ ei și ḑise, că statulŭ are datorința să lupte în contra acestora. Intonà apoi urmările bine-făcĕtóre, ce ḑise, că le ar avé reforma pentru viéța familiară și încheià între aplausele liberalilorŭ, esprimându-și speranța, că și primatele în fine se va alătura la devisa lui, care este *„pax“*.

După acésta luà cuvêntulŭ ministrulŭ de justiția *Szilagyi.* Sulevà lipsa despărțirei statului de biserică pe terenulŭ jurisdicțiuni matrimonialĭ.

Toțĭ avemŭ lipsă, ḑise elŭ, de o putere unificătóre a instituțiunilorŭ de dreptŭ unitare. Statulŭ maghiarŭ nu s'a ocupatŭ nicĭ cândŭ cu regularea referințelorŭ de dreptŭ cetățenescŭ, fiă pe orĭ-ce terenŭ alŭ vieții publice. Acestŭ dreptŭ nu s'a contestatŭ nicĭ-odată, nicĭ chiar în 1866, când s'a creatŭ noua procedură civilă, care dispune în privința divorțărei căsĕtoriilorŭ. Ce e dreptŭ, căsĕtoria nu este numai unŭ dreptŭ cetățenescŭ, dér nicĭ proiectulŭ nu-lŭ privesce astfelŭ, și se restrînge numai la formele esterne ale încheiării căsĕtoriei. Momentulŭ religiosŭ rămâne, ca și până acum, în grija bisericei.

Polemisândŭ cu primatele, ministrulŭ ḑice, că legislațiunea ungară nicĭ-odată n'a ținutŭ sémă de aceea, că óre legile ei corĕspundŭ și dogmelorŭ diferitelorŭ bisericĭ. Dealtcum proiectulŭ tractéză căsĕtoria nu ca contractŭ, ci ca unŭ raportŭ, care se baséză pe o învoiélă, și în acestŭ punctŭ conclude cu toțĭ canoniștii.

Nu póte fi vorbă seriósă despre o forță asupra consciinței, deórece nimenĭ nu va fi împedecatŭ, de a-și încheia căsĕtoria și în biserică și nimenĭ nu va fi silitŭ eventualŭ de-a se divorța. Ce se ține de ușurătatea deslegărei căsĕtoriei, astădĭ e cu multŭ mai rĕu de cum va fi după întroducerea acestorŭ reforme, și posiția soției va fi atuncĭ cu multŭ mai sigură.

Ce se ține de jurisdicțiunea căsĕtoriei, aceea va fi de statŭ chiar și acolo, unde căsĕtoria civilă nu se va întroduce de locŭ. Chiar în Belgia catolică, unde și adĭ e la putere partida catolică, trebue în interesulŭ credincioșilorŭ să premérgă cununia civilă încheiăreii căsĕtoriei bisericescĭ.

Ministrulŭ terminà vorbirea sa între aplausele sgomotóse ale liberalilorŭ, afirmândŭ, că reforma căsĕtoriei în modulŭ, cum s'a plănuitŭ de guvernŭ, atâtŭ pentru statŭ, câtŭ și pentru țéră, națiune și pentru casa domnitóre va fi binefăcĕtóre, de aceea o recomandă spre primire.

Cu acestea s'a încheiatŭ ședința.

Dela Curtea cu jurați.

(Telegr. part. ale „Gaz. Trans.“)

CLUȘIU, 9 Mai, órele 3 și 1 minută p. m. Adĭ abia s'a terminatŭ luarea naționalelorŭ. **S'au ivitŭ multe incidente. Cestiunea tălmaciului și a dreptului de limbă** *a datŭ prilegiu la nouĕ discusiunĭ importante.*

S'a discutatŭ și faptulŭ, că *siguranța personală a acusațilorŭ și apĕrătorilorŭ* **este amenințată prin invectivele plebei și prin purtarea violentă a polițiștilorŭ.** Tribunalulŭ însă a decisŭ, *să nu se amâne pertractarea din causa acésta.* S'a iscatŭ *vehementă discusiune* asupra motivelorŭ acestei decisiunĭ.

Actulŭ de acusațiune încă nu s'a cetitŭ. Ședința viitóre diminéță.

Țĕranii românĭ au fostŭ scoșĭ adĭ din orașŭ cu putere silnică.

CLUȘIU, 9 Mai. *Telegramele espedate de aicĭ, erĭ, „Gazetei Transilvaniei“*, **au fostŭ suprimate** *din partea oficiului telegraficŭ de aicĭ.*

Reîntórcerea Brașovenilorŭ dela Clușiu.

Cu trenulŭ de adĭ-diminéță s'au reîntorsŭ dela Clușiu Românii brașovenĭ însoțițĭ de numerașii lorŭ soțĭ de călĕtoriă de prin tóte comunele din Țéra-Bârsei, cu escepțiunea câtorva fruntașĭ, carĭ au rĕmasŭ încă la Clușiu.

Pe câtŭ amŭ pututŭ constata ulteriorŭ, numĕrulŭ Românilorŭ, carĭ au fostŭ la Clușiu, numai din orașulŭ nostru atinge cifra de *aprópe 100 de inșĭ*, la carĭ, după cum amŭ mai amintitŭ, este de-a se adăoga marea mulțime de representanțĭ românĭ din tóte comunele din Țéra-Bârsei.

Este, credemŭ, de prisosŭ a mai spune, că toțĭ acești vrednicĭ frațĭ ai noștri s'au re'ntorsŭ dela Clușiu plinĭ de însuflețire și mândriă națională. Nicĭ-odată ei nu vorŭ uita momentele pline de entusiasmŭ naționalŭ, ce le-au petrecutŭ în focularulŭ celorŭ mai apriginĭ și mai neîmpăcațĭ dușmanĭ ai limbei și ai naționalității nóstre. Incunjurațĭ de ḑecile de mii de frațĭ ai lorŭ, sosițĭ la Clușiu din tóte unghiurile locuite de Românĭ, ei nu s'au simțitŭ de locŭ strĕinĭ în acéstă capitală a Kulturegyletiștilorŭ ardelenĭ, de-órece *limba românĕscă*, spunŭ ei, *se auḑia de astă dată în tóte părțile,* pe unde se întorceau.

Dér nu mai puțină era și duioșia, cu care fură întîmpinațĭ călĕtorii noștri din partea fraților lorŭ de aicĭ. Când lungulŭ șirŭ de trăsurĭ, ce-i aduceau pe ei dela gară, trecea prin piéță și prin stradele principale ale orașului, mulțime de privitorĭ se iviră prin ferestri; unii însă, aflândŭ despre sosirea lorŭ, *le eșiră la gară înainte.* Intre acești s'au distinsŭ și de astă-dată unŭ frumosŭ grupŭ de dómne și domnișóre române, carĭ împinse de dorulŭ de-a afla câtŭ mai curêndŭ scirĭ dela Clușiu, grăbiră a alerga la gară pentru întîmpinarea lorŭ.

Sosițĭ în Brașovŭ, nu apucară călĕtorii să se restaureze nicĭ măcarŭ pentru câte-va momente, căcĭ grupurĭ de bărbațĭ și femei române îi împresurară de tóte părțile, cerêndŭ detaliurĭ asupra celorŭ petrecute în Clușiu. Gobianitatea și purtarea scandalósă, însă cu care fură întêmpinațĭ călĕtorii noștri din partea plebei ungurescĭ și a poliției din Clușiu, scandalisà multŭ pe concetățenii noștri, carĭ până acum nu prea au avut ocasiune de-a se convinge în modŭ nemijlocitŭ despre ceea ce va să ḑică *ospitalitatea* și *cavalerismulŭ* „patrioților cărŭ“ modernĭ.

De altfelŭ, ca o dovadă despre marele interesŭ, ce-lŭ manifestă Românii brașovenĭ față cu procesulŭ Memorandului, vomŭ aminti, că erĭ séră, când se aștepta eșirea de sub presă a „Gazetei Transilvaniei“, unŭ adevĕratŭ asaltŭ s'a datŭ asupra Redacțiunei nóstre din partea unei mulțimĭ de Românĭ, femei și bărbațĭ, carĭ cu nerăbdare așteptau să cetéscă ḑiarulŭ. Curêndŭ după apariția ḑiarului, se vedeau prin piață și pe strade grupe de locuitorĭ românĭ, servitorĭ, ba chiar și ucenicĭ de pe la prăvălii, carĭ încă la lumina felinarelorŭ de pe strade cetiau ḑiarulŭ.

Acésta s'a continuatŭ astfelŭ dela începutulŭ procesului și până adĭ, așa că deși din numerii din urmă ai ḑiarului administrația a luatŭ mĕsurĭ să se tipăréscă multŭ mai mulțĭ ca de obiceiu, astădĭ esemplare disponibile din acei numerĭ nu mai avemŭ. Vomŭ fi nevoițĭ, se vede, să scótemŭ în ediția nóuă numerii de ierĭ și alaltăierĭ, căcĭ ni-se facŭ cererĭ continue.

CRONICA POLITICĂ

— (27) Aprilŭ.

„Bud. Hirl.“ anunță, că aparința notabilităților dela curte în **camera magnaților** a îndemnatŭ pe **guvernulŭ Wekerle** la o hotărîre seriósă și însemnată în consecințele sale. Indată ce se va face votarea în camera magnaților, care, după ce și notabilitățile curții vorŭ lua parte la ea, neîndoițŭ va avé de consecință *respingerea proiectului de căsĕtoriă, guvernulŭ* îșĭ va da *dimisia.*

*

După cum află „Bud. Cor.“ **delegațiunile** vorŭ fi conchemate numai cu începutulŭ lui Iunie, la Budapesta. Ambasadorii strĕinĭ încă se ḑice, că vorŭ veni să ia parte la ședințele delegațiunilorŭ.

*

Din Londra se anunță, că d-lŭ *Spencer* a declaratŭ la **Camera lorḑilorŭ,** că tóte partidele suntŭ de acordŭ pentru a recunósce, că Anglia trebue să aibă o flotă, care să o facă independentă de celelalte națiunĭ. Guvernulŭ urmăresce același scopŭ în programulŭ sĕu, care ajunge să satisfacă cerințele țĕrii. Guvernulŭ voesce să mențină supremația Angliei pe mare și proiectulŭ sĕu asigură realisarea acestui scopŭ.

*

Gazetele italiane aprópe tóte se ocupă cu **cestiunea nóstră națională;** între articolele cele mai remarcabile suntŭ cele publicate de ḑiarele: Gazeta „Livornesse“ dela 23 Aprilie 1894, publicatŭ sub titlu „Procesulŭ naționalității române“, „La Riforma“, „La Perseveranza“, „Il Veneto“, „Gazeta Piemontese“, din Turinŭ și „Fieramosca“ din Florența.

SCIRILE ḑILEI.

— 27 Aprilie

„Gazeta Bucovinei“, după cum scimŭ, a fostŭ confiscată din causa articolelorŭ și notițelorŭ, carĭ se ocupau cu procesulŭ Memorandului, ce se tratéză la Clușiu. Avemŭ date positive, ḑice „Gazeta Bucovinei“, că pe unele sate, ca de pildă la Cuciuru-mare, Lujenĭ, Ostrița, gendarmeria a cules din casele ómenilor Gazeta deja sosită. Gendarmii dela Lujenĭ se numesc Schmidt și Zybacinsky. Ei au sistatŭ și apelulŭ „Concordiei“, relativŭ la manifestările de simpatie pentru Ardelenĭ.

—o—

Ḑiarŭ opritŭ. Ministrulŭ de comunicațiune ungurescŭ a opritŭ ḑiarulŭ „Lup

națională“ din Brăila de-a mai întra în țerile corónei sânte maghiare și a datŭ ordinŭ oficielorŭ poștale, ca sĕ tracteze și cu acestŭ ḑiarŭ, ca și cu celelalte ḑiare oprite.

—o—

Esploratorĭ în pericolŭ de viéță. 8 persóne, carĭ au voitŭ sĕ esploreze peștera din apropierea de Semriach, s'au găsitŭ închișĭ la 30 Aprilie prin faptulŭ, că unŭ torentŭ li-a închisŭ drumulŭ la eșire. Mai multe încercărĭ de scăpare, făcute în ḑilele trecute, au rĕmasŭ zadarnice. Abia alaltăerĭ au pututŭ fi scoșĭ. Starea lorŭ este satisfăcĕtóre. Șése dintre ei potŭ înca sĕ umble; alŭ 7-lea a trebuitŭ sĕ fiă dusŭ. Ei aveau cu ei o provisiă de luminărĭ și brânzeturĭ.

—o—

Colera în Constantinopole. O telegramă particulară din Constantinopole ne anunță, că în cursulŭ sĕptĕmânei trecute s'au ivitŭ numai 5 casurĭ de coleră, dintre carĭ 2 mortale. Colera în Constantinopole este, după cum se vede, într'o decrescere simțitóre.

DIVERSE.

Valórea mânilorŭ. Compania de asigurare a vieței minerilorŭ din Germania a adoptatŭ unŭ curiosŭ calculŭ alŭ valórei mânilorŭ unui lucrătorŭ, pentru plata asigurării. Perderea ambelorŭ mânĭ dă dreptŭ la întrégă asigurarea, căcĭ omulŭ fără mânĭ nu mai póte lucra. Perderea mânei drepte este calculată cu 70—80 la sută; aceea a mânei stângĭ cu 60—70 la sută. Degetulŭ celŭ mare valoréză 20—30 la sută; arătătorulŭ mânei drepte 14—18 și acelŭ alŭ stângei 8—13.5, degetulŭ din mijlocŭ dela 10—16; inelarulŭ dela 7—9 și în fine degetulŭ celŭ micŭ are o valóre de 9—12 la sută din asigurare.

Formule de salutare. In Francia: Ce mai facĭ? In Spania: Cum o mai ducĭ? Egiptenii: Cum nădușescĭ? Ți-e sănĕtósă nădușéla? Olandezii comersanțĭ și negustorĭ salută: Cum călĕtorescĭ? Suedezii: Cum poțĭ? Adecă: Eștĭ dispusŭ tare? Cum trăesc? ḑice Scoțianulŭ ospitalierŭ. Rusulŭ salută liniștitŭ: Fii bine! Englesulŭ ḑice: Cum facĭ? (How do you do)... Chinezulŭ: Ți-ai mâncatŭ orezulŭ? Iți lucréză stomaculŭ? Este elŭ cum se cade? Romanii primitivĭ se salutau: Vale! Salve! Adecă: Fii sănĕtosŭ! Romanii decadenți se salutau: *Dulcissime rerum!* Adecă: O celŭ mai dulce dintre obiecte. Italienii de nordŭ își ḑiceau odinióră: Sănĕtate și câștigŭ! Greculŭ vechiu ḑicea: Bucură-te. Grecii modernĭ, devenițĭ ómenĭ de negoțŭ, se salută ḑicendŭ: Ce facĭ tu? adecă: cum mergŭ afacerile? Se vêndŭ mărfurile? strugurii, smochinile, țîrii și mierea suntŭ în abundanță? Otomanulŭ ḑice cu gravitate: Sĕ te ocrotéscă D-ḑeu! Persianulŭ pronunță o salutare în acestŭ felŭ: Umbra ta sĕ nu scadă nicĭ-odată.

Insula St. Kilda. S'a făcutŭ de curêndŭ de către unŭ exploratorŭ englezŭ descoperirea unui micŭ regatŭ, care n'are de câtŭ 14 kilometri pătrațĭ.

Acesta este insula Sf. Kilda, la Nordulŭ Scoției.

Ea nu aparține nimĕnui; este frecuentată numai de corăbiĭ și de pescarĭ și locuitorii ei suntŭ pescarĭ grupațĭ în 12 séu 15 familiĭ, carĭ au, dreptŭ orĭ-ce autoritate, o regină.

Acéstă suverană, abdică, îndată ce se mărită.

Locuitorii insulei cu nicĭ unŭ chipŭ nu voescŭ rege.

Mișcarea populației în Germania și Francia. Publicația statisticei imperiului germanŭ pentru 1894 permite de a se compara mișcarea populației în Germania și în Francia.

In Germania, 398.775 căsĕtorii; 1.795.971 nașterĭ; 1.211.402 decese.

In Francia, 290.319 căsĕtorii; 855.847, nașterĭ; 875.888 decese.

Socotindu-se excedentele nașterilorŭ asupra deceselorŭ, se vede că în Germania morŭ mai mulțĭ, de câtŭ în Francia, pe când din contra se nascŭ mai mulțĭ nemțĭ, de câtŭ francezĭ.

Ast-felŭ Germania are 24, 1 decese la 1000 de locuitorĭ, pe când Francia, numai 22,3, ér nașterile se socotescŭ la 1000 de nemțĭ de 35,7 în locŭ de 22,3, ca în Fran ia

Literatură.

In editura librăriei *Ciurcu* din Brașovŭ au apărutŭ de curêndŭ următórele cărțĭ:

Năsdrăvăniile lui Nastratinŭ Hogea, culese și versificate de *Antonŭ Panŭ*. Ediția nouă revuḑută. Form. 8° de 54 pag. Prețulŭ 15 cr.

Miculŭ Scamatorŭ, séu Cabinetulŭ magicŭ alŭ Măestrului Fladelfia. Prețulŭ 25 crucerĭ.

Schițe, de *I. C. Panțu*. (In plasă; In Baltă; Cale grea; La Code; La cârciuma lui Tiriplicŭ.) O broșură formatŭ micŭ de 112 pag. Se póte procura la librăria *N. I. Ciurcu*, Brașovŭ, cu 30 cr.

*

Liniștea Casei, romanŭ de *I. C. Panțu*, formatŭ mare 203 pagine. Costă 60 cr.

*

Logofĕtulŭ Matei, novelă de *I. C. Panțu*, formatŭ mare 105 pagine. Costă 40 cr.

*

Ințeleptulŭ Arkir și nepotulŭ sĕŭ Anadamŭ, de Antonŭ Panŭ. Prețulŭ 10 cr.

*

Povestirĭ de *Petra-Petrescu* à 80 cr. francate. De vêndare la administrația nóstră.

*

In Cernăuțĭ a apărutŭ: **Novelă de castelŭ**, poesiă, de T. Robeanu. Reproducția din „Gazeta Bucovinei“.

*

Compasŭ românescŭ de Petra-Petrescu, de vêndare la autorŭ în Brașovŭ à 55 cr. franco.

Cursul la bursa din Viena.

Din 8 Mai 1894.

Renta ung. de aurŭ 4%	119.25
Renta de corône ungŭ. 4%	95.05
Impr. căil. fer. ung. în aurŭ 4½%	127.—
Impr. căil. fer. ung. în argint 4½%	102 —
Oblig. căil. fer. ung. de ost. I. emis.	123.50
Bonurĭ rurale ungare	95.80
Bonurĭ rurale croate-slavone	—.—
Imprum. ung. cu premii	153 —
Losurĭ pentru reg. Tisei și Szegedin.	143 25
Renta de hârtie austr.	98 50
Renta de argint austr.	98 30
Renta de aur austr.	120.20
Losurĭ din 1860	145 90
Acții de-ale Băncei austro-ungară	998.—
Acții de-ale Băncei ung de credit	429.50
Acții de-ale Băncei austr. de credit.	353 65
Napoleondorĭ	9.93
Mărcĭ imp. ger.	61.17½
London (lire sterlinge).	124.90
Rente de corône austr.	97.95

Proprietară: **Dr. Aurel Mureșianu.**
Redactorŭ responsabilŭ **Gregoriu Maiorŭ.**

Anunciurĭ
(inserțiuni și reclame)

Suntŭ a se adresa subscrisei administratiunĭ. In casulŭ publicării unui anunciu mai multŭ de odată se face scăderĕmêntŭ, care cresce cu câtŭ publicarea se face mai de multe-orĭ.

Administrațiunea
„GAZETEI TRANSILVANIEI.“

Cursulŭ pieței Brașovŭ.

Din 9 Mai 1894.

Bancnote rom.	Cump	9.85	Vênd	9.90
Argint român.	Cump.	9 80	Vênd.	9 85
Napoleon-d'orĭ	Cump.	9.88	Vênd.	9.92
Galbenĭ	Cump.	5.85	Vênd.	5 90
Ruble rusescĭ	Cump.	—.—	Vênd.	—.—
Mărcĭ germane	Cump.	60.80	Vênd.	—.—
Lire turcescĭ	Cump.	—.—	Vênd.	—.—
Scris fonc. Albina 5%		—.—	Vênd.	—.—

☛ Numere singuratice din „Gazeta Transilvaniei“ à 5 cr. se potŭ cumpĕra în librăria Nicolae Ciurcu.

Apaducturĭ de casă

în modŭ esactŭ și probatŭ lucrate, scutite în contra înghețului, **efectuesce cu prețurile cele mai ieftine și cu garanță**, pe mai mulți ani

Gustavŭ Bielz,
Brașovŭ, Strada Castelului (Burggasse) Nr. 11.
4—4

„VATRA“
FOAIE ILUSTRATĂ PENTRU FAMILIE
sub redacțiunea
D-lor I. SLAVICĬ, I. L. CARAGIALE și G. COȘBUC.

Acéstă revistă ilustrată este dirigiată de uniĭ dintre cei maĭ apreciațĭ scriitorĭ românĭ, cu menirea de a oferi Onor. publicŭ cetitorŭ românŭ, **cele maĭ bune scrierĭ** ale celorŭ maĭ talentațĭ scriitorĭ românĭ **din tóte părțile locuite de Românĭ.**

Trebuia în sfĕrșitŭ o fóie, care se ocupe unŭ locŭ de cinste pe masa fie căreĭ familiĭ românesĭ.

Nu va fi cruțată nicĭ o jertfă pentru ajungerea acestuĭ scopŭ; grija de căpetenie fiindŭ a nu lăsa sĕ se strecóre în acéstă revistă nimicŭ nepotrivitŭ cu **tradițiile nemuluĭ nostru și cu moravurile familiei.**

Cele mai bune **nuvele, romane, povestirĭ, poesiĭ** etc, **originale** și **alese**, vorŭ ocupa primulŭ locŭ și numai întêmplătorŭ în alŭ 2-lea rêndŭ traducțiunĭ. Tóte insă în cea mai curată, mai alésă și mai frumósă românéscă.

Artele, știința, recensiunile teatrale și musicale, noutățile literare, evenimentele însemnate, partea variată și humoristică, tóte și vor avĕ colónele speciale reservate în acéstă fóie, cu **competință și cu onestitate redactate.**

Nicĭ **viața casnică** nu va fi negligiată. Sfaturĭ bune din punctul de vedere alŭ educațiunei, higienei, îmbrăcămintiĭ, a traiului economicŭ, felurite îndrumărĭ folositóre economieĭ caseĭ, vorŭ fi tratate cu multă grijă.

Ilustrațiunile vorŭ fi alese pe câtŭ e cu putință din istoria nemului nostru, copiĭ după tablourile artiștilorŭ nostrĭ și a celorŭ străinĭ, vederĭ felurite din țara nóstră și de pretutindenĭ unde locuescŭ Românĭ.

În aceste condițiunĭ se va presenta onor. public românĭ fóia ilustrată pentru familie

„VATRA“ CA UNŬ MĂRGĂRITARŬ ALŬ LITERATUREI NÓSTRE NAȚIONALE, și va **apare de 2 orĭ pe lună**, adecă **24 fascicule pe anŭ** de câte 4 cóle 4° mare, tipărită cu îngrijire pe hârtie velină.

Prețulŭ abonamentuluĭ pe unŭ anŭ este: pentru Austro-Ungaria: **Corône 24,** pentru țările Uniunei Latine **Fr. 24.** — Vêndarea cu numĕrulŭ **Corône 1.10,** (Austro-Ungaria, **Fr. 1.10**. (Țările Uniunei-Latine).

Subsemnatulŭ Vĕ rógă să primițĭ cu simpatie apariția acesteĭ publicațiunĭ românești și sĕ i asigurațĭ continuitatea prin binevoitorulŭ D-Vóstre sprijinŭ, abonându-Vĕ la ea.

Cu deosebită stimă: **C. SFETEA,**
Librar-editor.—Bucurescĭ.
370,24—30

INSTITUTULŬ DE CREDITŬ ȘI DE ECONOMIĬ
„ALBINA“
FILIALA BRAȘOVŬ,

Cheque-Conto la postă Nr. 505.

Giro-Conto la banca Austro-Ungară.

Recomandăm P. T. public pentru plasare de capitale

Scrisurile fonciare de 5%
ale “Albinei“ inst. de cred. și econ. în Sibiiu.

Acelea sunt emise în bucățĭ à fl. 1000 și fl. 500 și se fructifică cu **netto 5% fără nicĭ unŭ scăderĕmênt.**

Cuponii de interese sĕ rĕscumpĕră la jumĕtate de anŭ la 1 Ianuarie și 1 Iulie la cassele institutului din **Sibiiu** și **Brașovŭ** și la „Pester ung. Commerzial-Bank“ în **Budapesta fără nicĭ unŭ scăderĕmênt și liber de orĭ ce provisiune.**

Pentru fructificarea punctuală și rĕscumpĕrarea scrisurilor fonciare garantéză:

1. Ipotecile, **care în sensulŭ legei pentru scrisurĭ fonciare din anulŭ 1876 suntŭ menite esclusiv pentru coperirea detentorilorŭ de scrisurĭ fonciare și asecurate prin intabulare în cărțile funduare în favoriulŭ acelora, asupra cărora se emit scrisurĭ fonciare până la maximum ⅓ a valórei de prețuire, ceea ce se confirma prin controla Comitetului de supraveghiare pe fiă-care scris foncier emis.**

Scrisurile fonciare ofer deci o siguranță mai mare ca și pupilară.

2. Fondulŭ de garanție de fl. 200,000 **specialŭ al scrisurilorŭ fonciare, prescrisŭ de legea amintită pentru mai mare siguranță a detentorilorŭ de scrisurĭ fonciare, care fondŭ e detașatŭ din capitalulŭ de acțiunĭ alŭ institutului.**

3. Tótă **cealaltă avere a institutului inclusive fondulŭ de reservă.**

Scrisurile fonciare de 5% ale „ALBINEI“ atât cu privire la siguranța lor absolută, cât și ca una din chârtiele indigene cele mai fructifere se recomandă decĭ de sine pentru plasarea de capitale, de banĭ pupilarĭ, fondurĭ publice și private etc. și le vindem pe cât ajunge provisiunea lor în cursul de marfă al bursei din Budapesta.

La cumpĕrarea unei cantitățĭ mai marĭ le oferim în cursul mijlociu.

„ALBINA“
institut de credit și de economiĭ
FILIALA BRAȘOV.
65—*

Tipografia A. Mureșianu, Brașov.